

Силабус курсу:

ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК І ГРОШОВО- КРЕДИТНА ПОЛІТИКА

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

<i>Ступінь вищої освіти:</i>	бакалавр
<i>Спеціальність:</i>	072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
<i>Рік підготовки:</i>	3
<i>Семестр викладання:</i>	6 (весняний)
<i>Кількість кредитів ЄКТС:</i>	5
<i>Мова(-и) викладання:</i>	українська
<i>Вид семестрового контролю</i>	іспит

Автор курсу та лектор:

к.е.н., доц., Тищенко Володимир Валентинович

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

доцент кафедри фінансів та банківської справи

посада

dr_vlad@ukr.net

електронна адреса

+38(050) 2542330

телефон

месенджер

510 ГК, за розкладом

консультації

Викладач лабораторних занять:*

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

Викладач практичних занять:*

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

* – 1) дані підрозділи вносяться до силабусу в разі, якщо практичні та (або) лабораторні заняття проводить інший викладач, котрий не є автором курсу та лектором; 2) припустимо змінювати назву підрозділу на «Викладач лабораторних та практичних занять:», якщо лабораторні та практичні заняття проводить один викладач, котрий не є автором курсу та лектором.

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу:

опанувати закономірності функціонування грошово-кредитних відносин в умовах сучасного суспільного відтворення, а саме: закономірностей грошово-кредитного обігу в умовах ринкового господарства; принципів та форм організації сучасної грошово-кредитної системи; особливостей вітчизняної та зарубіжних ринкових моделей грошей і кредиту; характеристики ринку позичкових капіталів, грошового обігу, банків та банківської діяльності; функціонуванню спеціалізованих небанківських інститутів; сутності методів, принципів та інструментів грошово-кредитної політики, діяльності Національного банку та ін.

Результати навчання:

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати: зміст завдань та функції центрального банку; операції Національного банку щодо управління грошовим обігом; інструменти грошово-кредитної політики; засади функціонування грошового ринку; особливості депозитарної діяльності НБУ; основи регулювання та нагляду центрального банку за діяльністю комерційних банків.

вміти: самостійно аналізувати стан банківської системи і грошового ринку; вирішувати питання, що стосуються взаємовідносин між центральним банком і комерційними банками, між центральним банком і урядом; володіти методикою аналізу щодо визначення фінансової стійкості, ліквідності та надійності банку; застосовувати набуті знання в практичній діяльності банківських установ.

Передумови до початку вивчення:

не має вимог

Мета курсу (набуті компетентності)

В наслідок вивчення даного навчального курсу здобувач вищої освіти набуде наступних компетентностей:

1. *Ціннісно-смыслову компетентність* (формування та розширення світогляду студента в області основних засад грошово-кредитної політики, здатності до розуміння актуальності використання одержаних знань при оцінці діяльності центральних банків України та світу);
2. *Загальнокультурну компетентність* (розуміння культурних, історичних та регіональних особливостей, що склалися в Україні та за її межами в області функціонування центральних банків);
3. *Навчально-пізнавальну компетентність* (формування у студента зацікавленості про основні напрямки діяльності центрального банку, його механізмів та інструментів грошово-кредитної політики, за допомогою яких банк регулює пропозицію (масу) і ціну грошей);
4. *Інформаційну компетентність* (розвиток вмінь студента до самостійного пошуку, аналізу, структурування та відбору потрібної інформації в області теоретичних засад і методології проведення грошово-кредитної політики; набуття вмінь оперувати нормативно-правовими документами НБУ, аналізувати стан НБУ, розв'язувати питання взаємовідносин між НБУ і комерційними банками за допомогою сучасних інформаційних технологій);
5. *Комунікативну компетентність* (розвиток у студента навичок роботи в команді шляхом реалізації групових проектів в області аналізу та використання спеціальних нормативно-правових документи, що регулюють грошово-кредитні відносини в державі; вміння презентувати власний проект та кваліфіковано вести дискусію у досліджуваній сфері);
6. *Компетентність особистісного самовдосконалення* (елементи фізичного, духовного й інтелектуального саморозвитку, емоційної саморегуляції та самопідтримки; підтримка постійної жаги до самовдосконалення та самопізнання, шляхом постійного пошуку нетрадиційних підходів до аналізу поточну інформацію про заходи монетарної політики і прогнозування їх наслідки для економіки в цілому).

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)		Стислий зміст	Інструменти і завдання
		очне	заочне		
1.	Тема 1. Історія становлення і сутність центральних банків	1/0/1	1/0/0	1.1. Передумови виникнення центральних банків 1.2. Типологія центральних банків в епоху золотого стандарту 1.3. Центральні банки і монетарна політика в кейнсіанському аспекті 1.4. Етатичний тип Центрального банку 1.5. Сутність Центрального банку з позицій монетаризму 1.6. Вплив глобалізаційних процесів на формування сучасного історичного типу Центрального банку	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
2.	Тема 2. Статус та функції центральних банків	1/0/1	1/0/0	2.1. Статус і форми організації центральних банків 2.2. Принцип незалежності центральних банків 2.3. Функції центральних банків	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
3.	Тема 3. Історія становлення НБУ	1/0/1	0/0/1	3.1. Причини і значення створення НБУ 3.2. Роль НБУ в організації купоно-карбованцевої грошової системи 3.3. Проведення НБУ грошової реформи 1996 р. 3.4. Основні етапі формування грошово-кредитної політики НБУ	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
4.	Тема 4. Правові основи діяльності НБУ	1/0/1	0/0/1	4.1. Правовий статут НБУ та його еволюція 4.2. Взаємозв'язок операцій і функцій НБУ 4.3. Регіональна і функціональна побудова НБУ 4.4. Управління НБУ 4.5. Кадрове забезпечення діяльності НБУ	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
5.	Тема 5. Фінансові основи діяльності НБУ	1/0/1	0/0/0	5.1. Характеристика балансу НБУ 5.2. Доходи і витрати НБУ 5.3. Організація бюджетного процесу, принципи та суб'єкти кошторисної діяльності 5.4. Внутрішній контроль і аудит в системі НБУ	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
6.	Тема 6. Емісія грошей та регулювання готівкового грошового обігу	1/0/1	0/0/0	6.1. Механізм емісійно-касового регулювання грошової маси 6.2. Організація процесу виробництва банкнот і монет у системі НБУ 6.3. Організація касової роботи в установах НБУ 6.4. Ознаки платіжності грошових білетів та розмінних монет НБУ 6.5. Порядок емісії готівки установами НБУ 6.6. Безготівкова емісія НБУ	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
7.	Тема 7. Рефінансування банків	1/0/1	0/0/0	7.1. Причини і значення рефінансування комерційних банків центральними. 7.2. Загальні вимоги НБУ до банків і забезпечення у разі здійснення рефінансування. 7.3. Порядок надання окремих кредитів	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)		Стислий зміст	Інструменти і завдання
		очне	заочне		
				овернайт. 7.4. Порядок проведення тендерів з підтримання ліквідності банків. 7.5. Принципи і порядок проведення операцій РЕПО. 7.6. Порядок надання стабілізаційного кредиту.	
8.	Тема 8. Організація та регулювання платіжної системи	1/0/1	0/0/0	8.1. Значення організації центральним банком платіжно-розрахункових відносин, моделі платіжних систем 8.2. Правове регулювання платіжної системи та переказу коштів в Україні 8.3. Організація функціонування системи електронних платежів НБУ 8.4. Регулювання участі комерційних банків України у міжнародних платіжних системах 8.5. Національна системи масових електронних платежів населення 8.6. Регулювання діяльності внутрідержавних небанківських платіжних систем	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
9.	Тема 9. Центральний банк як банкір і фінансовий агент уряду	1/0/1	0/0/0	9.1. Правове регулювання функцій НБУ як фінансового агента уряду 9.2. Обслуговування внутрішнього боргу 9.3. Обслуговування зовнішнього боргу 9.4. Платіжна система виконання бюджетів	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
10.	Тема 10. Концептуальні підходи до формування грошово-кредитної політики	1/0/1	0/0/0	10.1. Сутність і цілі грошово-кредитної політики 10.2. Види грошово-кредитних стратегій 10.3. Організація розробки грошово-кредитної політики в Україні 10.4. Ефективність та основні напрями грошово-кредитної політики України	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
11.	Тема 11. Формування попиту та пропозиції грошей, їх взаємодія	1/0/1	0/0/0	11.1. Пропозиція грошей і фактори, які впливають на її рівень 11.2. Попит на гроші і фактори, які впливають на його рівень 11.3. Інфляція як результат взаємодії функцій попиту та пропозиції грошей 11.4. Оцінка рівня доларизації і монетизації економіки України	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
12.	Тема 12. Загальна характеристика інструментів грошово-кредитної політики	1/0/1	0/0/0	12.1. Поняття інструментів грошово-кредитної політики, їх класифікація 12.2. Регулювання офіційної облікової ставки 12.3. Мінімальні резервні вимоги і особливості їх застосування у світовій практиці 12.4. Розвиток операцій на відкритому ринку 12.5. Інструменти адміністративного характеру	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
13.	Тема 13. Інструменти грошово-кредитної політики НБУ	1/0/1	0/0/0	13.1. Процентна політика НБУ 13.2. Порядок визначення та формування обов'язкових резервів для	Участь в обговоренні Тести

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)		Стислий зміст	Інструменти і завдання
		очне	заочне		
				банків України 13.3. Операції з депозитним сертифікатом НБУ 13.4. Операції з державними цінними паперами (ДЦП)	Індивідуальні завдання
14.	Тема 14. Валютна політика. Валютне регулювання і контроль	1/0/1	0/0/0	14.1. Сутність і значення валютної політики 14.2. Валютне регулювання і валютний контроль НБУ 14.3. Валютне курсоутворення 14.4. Статистика платіжного балансу, його прогнозування та аналіз 14.5. Офіційні валютні резерви і методи управління ними	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Адамик Б. П. Центральний банк і грошово-кредитна політика : [підручник] / Б. П. Адамик. – Тернопіль : Карт-бланш, 2007. – 393 с.
2. Івасів І.Б. Банківська система [Електронний ресурс]: навч. посіб. / М-во освіти і науки України, Держ. ВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана»; за ред. І.Б. Івасіва. Електрон. текстові дані. Київ: КНЕУ, 2014. 370 с.
3. Коваленко В.В. Центральний банк і грошово-кредитна політика: [навч.- методичний посібн. для самост. вивчення дисципліни] / В. В. Коваленко. – Суми : Унів. книга, 2009. – 224 с.
4. Котковський В.С. Банківський нагляд / Котковський В.С., Головка С.І., Неівестна О.В., Мстоян К.В.: навч. посібник. Львів «Магнолія 2006», 2016. 314 с.
5. Кредитний менеджмент у банку: підручник / С.М. Аржевітін, Т.П. Остапишин, І.Б. Охрименко, Н.П. Баріда та ін. К.: КНЕУ, 2017. 500 с.
6. Кузнецова С.А. Банківська система: навч. посіб. / С.А. Кузнецова, Т.М. Болгар, З.С. Пестовська. К.: Центр учбової літератури, 2014. 400 с.
7. Міщенко В. Центральні банки : організаціо-правові засади : [наук. видання] / В. Міщенко, В. Кротюк. – К. : Знання; КОО, 2004. – 372 с.
8. Монетарна політика та банківський нагляд в Україні: навч. посіб. / П.О. Нікіфоров, Н.Р. Швець. Чернівці: Рута, 2011. 335 с.
9. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.
10. Управління банківськими ризиками: підручник: за ред. д.е.н., проф. Примостки Л.О. К.: КНЕУ, 2018. 536 с.
11. Центральний банк і грошово-кредитна політика: підручник / За заг. ред. Т.А. Говорушко. Львів: «Магнолія 2006», 2015. 224 с.
12. Центральний банк і грошово-кредитна політика : підручник / М. І. Крупка, Є. М. Андрущак, Н. Г. Пайтра та ін. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. – 526 с.
13. Центральний банк та грошово-кредитна політика : [підручник] / А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна, М. І. Савлук [та ін.; за ред. А. М. Мороза і М. Ф. Пуховкіної]. – К. : КНЕУ, 2005. – 556 с.
14. Формування монетарної економіки і монетарної політики Національного банку України в контексті розвитку світової економічної теорії : [монографія] / авт. кол.; [за наук. ред.Т. С. Смовженко, канд. екон. наук, доц. Г. Я. Стеблій]. – К. : УБС НБУ, 2010. – 271 с.
15. Формування монетарної політики національного банку в контексті забезпечення сталого розвитку економіки України : [монографія] / О. М. Колодізєв, І. О. Губарева, Є. М. Огородня ; Харків. нац. екон. унт ім. Семена Кузнеця. – Х. : ІНЖЕК, 2015. – 325 с.

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні	20
Тести	25
Індивідуальні завдання	25
Залік	30
Разом	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS
90-100	A
82-89	B
74-81	C
64-73	D
60-63	E
35-59	FX
0-34	F

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Під час виконання завдань студент має дотримуватись політики академічної доброчесності. Запозичення мають бути оформлені відповідними посиланнями. Списування є забороненим.

Завдання і заняття:

Всі завдання, передбачені програмою курсу мають бути виконані своєчасно і оцінені в спосіб, зазначений вище. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. В разі поважної причини (хвороба, академічна мобільність тощо) терміни можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана.

Студент може пройти певні онлайн-курси, які пов'язані з темами дисципліни, на онлайн-платформах. При поданні документу про проходження курсу студенту можуть бути зараховані певні теми курсу та нараховані бали за завдання.

Поведінка в аудиторії:

На заняття студенти вчасно приходять до аудиторії відповідно до діючого розкладу та обов'язково мають дотримуватися вимог техніки безпеки.

Під час занять студенти:

- не вживають їжу та жувальну гумку;
- не залишають аудиторію без дозволу викладача;
- не заважають викладачу проводити заняття.

Під час контролю знань студенти:

- є підготовленими відповідно до вимог даного курсу;
- розраховують тільки на власні знання (не шукають інші джерела інформації або «допомоги» інших осіб);
- не заважають іншим;
- виконують усі вимоги викладачів щодо контролю знань.